

Kijk uit voor radicaliserende middenklassers

Caroline de Gruyter

In Utrecht wist iedereen dat er op een dag niet genoeg elektriciteit meer zou zijn voor iedereen. Bedrijven en de overheid probeerden daarom jarenlang om het stroomnet uit te breiden. Maar dat schoot niet op: allerlei locaties werden afgekeurd wegens buurtprotest of de aanwezigheid van beschermde planten of dieren. Zo is de gevreesde wachtlijst voor nieuwe aansluitingen er ondanks alle goede wil nu toch.

In Brussel wordt de ene tunnel na de andere gesloten wegens gevaarlijke mankementen. In Porto zijn ziekenhuizen zo overbelast dat patiënten soms in de gang liggen. Ook in andere Europese steden en dorpen vragen mensen zich af waarom dingen zo vierkant draaien. Het maakt ze kwaad. Al die politici die beloven dat ze problemen gaan oplossen, en vervolgens falen. Weinigen kunnen zo goed uitleggen waarom dit politiek dynamiet is als de voormalige secretaris-generaal van de Duitse rechtliberale FDP, Bijan Djir-Sarai.

In *Die Zeit* [vertelde](#) Djir-Sarai, die van Iraanse afkomst is, dat een vriend van hem laatst naar het ziekenhuis moest en lang moest wachten. Kennelijk was dit een druppel. De man was zo nijdig „dat hij zei: ‘In dit land functioneert niks meer. Ik ga AfD stemmen.’” Natuurlijk geloofde die vriend – een succesvolle man – niet dat de AfD wachttijden in ziekenhuizen zou terugdringen. „Hij zei dat ook: ‘Ik weet dat zij het niet beter doen, en toch ga ik op ze stemmen.’ [...] Zo mondt dit uit in haat tegen het systeem. Dat elites denken dat het systeem niet deugt en weg moet, doet me denken aan Duitsland honderd jaar geleden. Het is absurd dat mensen van ‘*da oben*’ gaan schelden op mensen van ‘*da oben*’. Ik voel me beroerd als ik hierover praat met familie in Iran.”

Djir-Sarai kwam na de revolutie van 1979 met zijn ouders naar Duitsland. Familie in Iran wil nu wat hij heeft: vrijheid, democratie, leven zonder dwang. Daarvoor gaan Iraniërs de straat op, met gevaar voor eigen leven. „En wij hebben al die dingen hier en zijn bezig ze weg te smijten. Omdat we bij de spoedopname niet snel genoeg worden geholpen.”

Zijn eigen partij, die ook veel belofde en weinig waarmaakte, is vrijwel weggevaagd. Djir-Sarai ageerde zo heftig tegen de andere coalitiepartijen (sociaaldemocraten en groenen) dat hij moest aftreden. Daar heeft hij nu spijt van, zegt hij.

Als jongetje vroeg hij zijn ouders: waarom mag ik dit of dat niet zeggen? Waarom verdwijnen mensen hier? „Ik heb het liberalisme niet op de golfbaan ontdekt, of in papa’s bedrijf, maar in bange nachten in Teheran. Duitsland was ons ideale land. Hier heb je vrijheid, democratie. Heilige dingen voor mij, die nooit vanzelfsprekend waren.”

Welgestelden spreken plotseling als radicalen, signaleert de Duitse liberaal Bijan Djir-Sarai

Nu voelt hij dat dit besef in Duitsland verdwijnt. Hij maakt zich zorgen over het burgerlijke midden. De middenklasse. „In milieus die voor overleg, begrip en compromis stonden, heerst compromisloosheid. De staat moet leveren, en wel nu. Zo niet, weg met het systeem. Dat is brandgevaarlijk.”

Welgestelden spreken plotseling als radicalen, signaleert hij. Met *dédain* voor politici en debat, met een groeiende hang naar ‘doorpakken’. In plaats van beter samenwerken – de enige weg in een democratie – is er vooral woede. Maar woede richt zich altijd op anderen. Precies wat zijn ouders meemaakten in Iran. Zijn moeder kon zich niet voorstellen dat ze ooit een hoofddoek zou moeten dragen, geen alcohol mocht drinken, geen muziek meer kon luisteren, onder de sharia zou moeten leven. „Och, zeiden mensen, die mullahs, die zeggen van alles maar ze doen het toch niet. [...] Maar dingen kunnen snel veranderen.”

En zo vroeg hij, in het veilige Duitsland, laatst aan zijn vrouw: „Was het verkeerd dat we onze kinderen Iraanse namen hebben gegeven?” Ook vraagt hij zich af of hij eens Duitsland uitgezet zal worden.

Dit gaat door merg en been. Het zijn precies de vragen die zijn ouders, altijd op hun qui-vive, vroeger stelden. Vragen van mensen die weten wat er kan gebeuren als middenklassers radicale dingen gaan zeggen.